

Fra Folkeaksjonen for Hurummarka

hurummarka@gmail.com

Høringsinnspill

Reguleringsplan for produksjonsanlegg for eksplosiver - Forslag til planprogram

1. Hvem er Folkeaksjonen for Hurummarka?

Folkeaksjonen for Hurummarka er en tverrpolitisk og uavhengig grasrotbevegelse bestående av innbyggere, fagpersoner, politikere og organisasjoner som jobber for å beskytte naturen i Hurummarka, sikre åpenhet i planprosessen og styrke lokaldemokratiet. Folkeaksjonen bygger på prinsipper om at natur skal forvaltes med langsiktig ansvar, at lokalsamfunn skal ha reell innflytelse, og at beslutninger skal være åpne og kunnskapsbaserte.

Folkeaksjonen ble stiftet 23. februar 2026 som en direkte respons på planene om å etablere en sprengstoffabrikk i Hurummarka, og har nå over 500 betalende medlemmer. Initiativet oppsto etter økende bekymring blant innbyggere, friluftsbukere og naturengasjerte for hvilke konsekvenser et slikt inngrep vil kunne få for skogen, naturmangfoldet, lokalsamfunnet og den demokratiske planprosessen.

2. Hovedstandpunkt

Folkeaksjonen for Hurummarka ber om at forslag til planprogram ikke fastsettes i sin nåværende form.

Vi ber om at planprosessen stanses, og at det utarbeides et revidert planprogram som oppfyller kravene i forskrift om konsekvensutredninger om relevante og realistiske alternativer, herunder reell alternativ lokalisering.

Når staten bruker statlig arealplan for et stort industrielt tiltak med betydelige konsekvenser for natur, friluftsliv, vannmiljø, lokalsamfunn, drikkevann og demokratiske rettigheter, må kravene til saksbehandling, uavhengighet og etterprøvnbarhet skjerpes – ikke svekkes.

Planprogrammet legger opp til å utrede hvordan et produksjonsanlegg kan etableres på Tofte, men ikke om Tofte er riktig lokalisering. Det er etter vårt syn den grunnleggende feilen.

3. Bruken av statlig plan er i seg selv problematisk i denne saken.

Statlig arealplan er ikke den ordinære måten arealsaker skal behandles på. Etter plan- og bygningsloven er hovedregelen at kommunen er planmyndighet. Statlig arealplan er en unntaksordning som kan brukes når viktige statlige eller regionale tiltak gjør det nødvendig, eller når andre samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Det er ikke Folkeaksjonen for Hurummarka som gjør statlig plan til et prinsipielt spørsmål. Det gjør staten selv. KDDs lovkommentar til plan- og bygningsloven beskriver statlig arealplan som en unntaksordning, og presiserer at den bare bør

brukes der ordinær kommunal eller regional planlegging ikke kan ventes å gi et resultat staten kan godta.

I denne saken er det ikke bare bruken av statlig plan som er krevende. Det er rollefordelingen.

Planprogrammet oppgir at Forsvarsbygg er forslagsstillere, Chemring Nobel er tiltakshaver og skal levere nødvendig grunnlag for planforslaget, Norconsult skal gjennomføre konsekvensutredningen, og KDD er planmyndighet.

Det betyr at staten opptrer i flere roller samtidig:

- Staten er **initiativtaker** gjennom Forsvarsdepartementet.
- Staten er **forslagsstiller** gjennom Forsvarsbygg.
- Staten er **planmyndighet** gjennom Kommunal- og distriktsdepartementet.
- Staten er **økonomisk bidragsyter** til Chemring Nobels videre prosjektutvikling.
- Og tiltakshaver er en privat kommersiell aktør.

Dette skaper et alvorlig legitimitetsproblem.

Staten finansierer prosjektutviklingen, fremmer planen, overtar kommunens planmyndighet og skal til slutt vedta planen. Den kommersielle gevinsten og driften tilfaller likevel en privat aktør. Det gjør rolleblanding uvanlig, prinsipielt krevende og vanskelig å forene med kravene til åpenhet og tillit.

Det holder ikke å vise til nasjonal sikkerhet og tidskritikalitet dersom disse hensynene samtidig brukes til å begrense åpenhet, medvirkning og reell vurdering av alternativer. Når staten selv beskriver statlig plan som en unntaksordning, må staten også begrunne hvorfor unntaket er nødvendig i akkurat denne saken. Staten må forklare hvorfor ordinær kommunal planbehandling, regional samordning eller en bredere lokalisering utredning ikke kan gi et forsvarlig resultat.

Planprogrammet slår selv fast at KDD trer inn i kommunestyrets rolle som planmyndighet, at kommunen blir høringspart, og at det ikke er innsigelses- eller klageadgang til statlig arealplan. Dette gjør høringen av planprogrammet til det avgjørende tidspunktet for å sikre reell demokratisk kontroll. Da kan ikke lokaliseringen allerede være låst.

Det pågår samtidig revisjon av kommuneplanens arealdel i Asker kommune. Også hvor problematisk den statlige prosessen er. I utkast til nye bestemmelser har kommunen tatt inn et eget punkt om pågående statlig planprosess for et eventuelt sprengstoffanlegg i Hurummarka/Oredalen. Der fremgår det at tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-1, herunder opprettelse av nye grunneiendommer, ikke kan finne sted i området uten tillatelse fra planmyndigheten, som i denne saken er Kommunal- og distriktsdepartementet.

Dette illustrerer hvordan den statlige planprosessen allerede griper inn i kommunens ordinære arealplanarbeid. Området behandles ikke lenger som et vanlig kommunalt

planområde der kommunen selv avveier hensynet til natur, friluftsliv, drikkevann, idrett, skyteaktivitet, lokalsamfunn og fremtidig arealbruk. Det legges inn et særskilt statlig spor, der kommunens handlefrihet i praksis begrenses av en prosess staten selv styrer.

Når staten på denne måten trer inn i kommunens rolle, må kravene til åpenhet, uavhengighet og reell alternativvurdering skjerpes. Det er ikke tilstrekkelig at kommunen får uttale seg som høringspart dersom den statlige prosessen samtidig låser arealbruken i kommunens egen kommuneplanrevisjon.

Dette skiller saken fra flere kjente eksempler på statlig reguleringsplan. Nytt regjeringskvartal gjaldt statens eget regjeringsanlegg. Ringeriksbanen/E16 gjaldt et offentlig samferdselsprosjekt. Regional sikkerhetsavdeling i Helse Sør-Øst gjaldt et offentlig helse- og sikkerhetsprosjekt.

Sprengstoffabrikken på Tofte er annerledes. Her brukes statlig plan for å legge til rette for et produksjonsanlegg der tiltakshaver er Chemring Nobel AS – en privat kommersiell industribedrift – samtidig som staten har bidratt med betydelig finansiering til videre prosjektutvikling.

Dette må utløse et skjerpet krav til reell alternativvurdering. Når staten tar styringen fra kommunen, kan staten ikke samtidig snevre inn konsekvensutredningen slik at bare det alternativet som passer tiltakshaver og statens tidsplan utredes videre.

Hvis statlig plan blir et virkemiddel for å forkorte prosessen, svekke lokaldemokratiet og regulere frem store naturinngrep for en privat aktør, undergraves tilliten til plansystemet.

Når staten bruker en unntaksordning, kan staten ikke samtidig snevre inn utredningen slik at det mest grunnleggende spørsmålet – lokaliseringen – i realiteten allerede er avgjort.

4. Konsekvensutredningen må vurdere reelle alternativer – ikke etterbegrunne Tofte

Konsekvensutredningens formål er ikke å dokumentere hvordan en allerede valgt løsning kan gjennomføres. Formålet er å sikre at miljø- og samfunnshensyn blir tatt i betraktning før beslutninger tas, og før irreversible valg låses.

Konsekvensutredning er derfor ikke en teknisk øvelse som kommer til slutt i en planprosess. Det er et demokratisk beslutningsgrunnlag. Myndigheter, berørte parter og offentligheten skal få tilstrekkelig kunnskap til å vurdere hva beslutningstakerne faktisk sier ja eller nei til. Det gjelder både virkningene av tiltaket og spørsmålet om det finnes andre måter å nå formålet på.

Dette betyr at konsekvensutredningen må komme **før** de reelle valgene er lukket.

Et grunnleggende formål med konsekvensutredningsregelverket er nettopp å sikre at beslutninger treffes på grunnlag av en reell vurdering av relevante alternativer. Kravet følger både av EUs plandirektiv, prosjektdirektivet og den norske konsekvensutredningsforskriften.

Etter plandirektivet artikkel 5 skal miljørapporten fastsette, beskrive og vurdere rimelige alternativer som tar hensyn til planens formål og geografiske virkeområde. Formålet er å sikre at beslutningstakere, berørte myndigheter og offentligheten får et reelt grunnlag for å sammenligne ulike løsninger før planen vedtas.

EFTA-domstolens rådgivende uttalelse i Ullevål-saken understreker hvor sentralt dette er. Domstolen viser til at miljøvurderingen må gjennomføres så tidlig at den faktisk kan påvirke beslutningen, og at det er på dette stadiet ulike alternativer kan analyseres og strategiske valg treffes. Domstolen uttaler også at manglende fastsettelse, beskrivelse og vurdering av rimelige alternativer ikke kan behandles som en ren saksbehandlingsfeil uten mulig betydning for innholdet i beslutningen.

Dette er direkte relevant i den foreliggende sak. Dersom Tofte behandles som eneste relevante og realistiske alternativ før konsekvensutredningen starter, flyttes alternativvurderingen til et tidspunkt hvor det avgjørende strategiske valget allerede er tatt.

Kravet til alternativer er gjennomført i norsk rett gjennom konsekvensutredningsforskriften. Etter § 14 første ledd bokstav c skal planprogrammet inneholde en beskrivelse av relevante og realistiske alternativer, og hvordan disse skal vurderes i konsekvensutredningen. Dette må ses i sammenheng med § 19 siste ledd, som krever at konsekvensutredningen skal redegjøre for alternativer til utforming, teknologi, lokalisering, omfang og målestokk som forslagsstilleren har vurdert. Valget skal begrunnes mot de ulike alternativene, og sammenligninger av virkningene for miljø og samfunn skal fremgå.

Alternativvurderingen er derfor ikke bare et innledende punkt i planprogrammet. Den skal være en del av det reelle beslutningsgrunnlaget. Det er ikke tilstrekkelig å beskrive hvorfor et område er egnet. Det må også fremgå hvorfor andre alternativer ikke er relevante eller realistiske.

Omfanget av alternativvurderingen må tilpasses saken.

Konsekvensutredningsforskriften § 17 slår fast at konsekvensutredningens innhold og omfang skal tilpasses den aktuelle planen eller tiltaket. Jo større, mer komplisert og mer konfliktfylt et tiltak er, desto større krav må det stilles til bredden og kvaliteten i alternativvurderingen.

I denne saken gjelder det statlig reguleringsplan for et produksjonsanlegg for militære eksplosiver, med et planområde på om lag 15,3 km². Planavgrensningen tar høyde for vannforsyning, veiadkomst, sikring av produksjonsanlegget, overføringsledninger, infrastruktur i bakken, kaianlegg og utslippspunkt i sjø. Tiltaket innebærer også

sikkerhetssoner, storulykkerisiko, omfattende infrastrukturbehov og mulige virkninger for natur, friluftsliv, drikkevann, vannmiljø, Oslofjorden, eksisterende virksomheter, barn og unge og lokalsamfunn.

Da kan ikke alternativvurderingen behandles som en formalitet. Kravet til alternativvurdering må skjerpes, ikke svekkes.

Dette gjelder særlig fordi ansvarlig myndighet ikke uten videre kan legge til grunn de kriteriene eller den avgrensningen som tiltakshaver selv har valgt.

Konsekvensutredningsregelverket forutsetter at ansvarlig myndighet gjør en selvstendig vurdering av om kriteriene som brukes, er relevante og egnet til å belyse tiltakets virkninger for miljø og samfunn. Dersom tiltakshaver definerer kriteriene på en måte som i praksis utelukker andre realistiske alternativer, blir alternativvurderingen for snever.

Spørsmålet er derfor ikke bare hvorfor Tofte er tatt med. Det avgjørende spørsmålet er også hvorfor andre lokaliteter er valgt bort.

KDDs egne veiledere og lovkommentarer peker i samme retning. Planprogrammet skal styrke den innledende fasen av planarbeidet, legge til rette for en bred og åpen diskusjon om premissene for planarbeidet, og klargjøre hvilke utredninger som er nødvendige. KDD understreker også at relevante og realistiske alternativer er et viktig element i konsekvensutredningsarbeidet, og at det for statlige utbyggingstiltak bør stilles krav om utredning av alternativ lokalisering.

Det er nettopp her planprogrammet svikter.

Planprogrammet erkjenner at det skal redegjøres for relevante og realistiske alternativer for gjennomføring av prosjektet. Samtidig avgrenser Forsvarsbygg den videre konsekvensutredningen til Tofte. Lokaliseringsspørsmålet lukkes dermed før konsekvensutredningen starter.

I planprogrammet står det at lokaliseringsvurderingen viser at to områder gjenstår, «Sætre sør» og «Tofte», men at Forsvarsbygg vurderer Tofte som det eneste relevante og realistiske tomtealternativet for videre utredning. Begrunnelsen er blant annet raskere realisering, grunneiersituasjon, bruk av eksisterende infrastruktur, utslippsledning til sjø, tilgang til kai og eksisterende industriareal. På bakgrunn av tidskritikaliteten konkluderer Forsvarsbygg med at Tofte er det eneste tomtealternativet som står igjen som realistisk og relevant, og derfor det eneste som vil utredes videre.

Dette er etter vårt syn i strid med realiteten i KU-regelverket.

Dersom planprogrammet allerede fastslår at Tofte er eneste relevante og realistiske utredningsalternativ, begrenses konsekvensutredningens demokratiske funksjon. Berørte aktører får da ikke reell mulighet til å vurdere og påvirke det avgjørende

premisset: hvor anlegget skal ligge. De får i stedet anledning til å uttale seg om konsekvensene av en lokalisering som staten allerede har valgt.

Da flyttes konsekvensutredningen fra å være et demokratisk virkemiddel og et reelt beslutningsgrunnlag til å bli en etterfølgende begrunnelse for en lokalisering som allerede er valgt.

Spørsmålet blir ikke lenger:

“Hvor bør et slikt anlegg lokaliseres, vurdert opp mot miljø, natur, samfunn, sikkerhet, drikkevann, friluftsliv og lokalsamfunn?”

Spørsmålet blir i stedet:

“Hvordan kan et anlegg på Tofte utformes slik at skadevirkningene kan beskrives, avbøtes og håndteres?”

Det er en grunnleggende forskjell.

Sivilombudet behandlet i 2022 en sak om konsekvensutredning av alternative lokaliteter ved planlegging av Toft næringsområde i Brønnøy kommune. Saken gjaldt ikke samme type tiltak, men ombudets rettslige vurderinger er høyst relevante. Også der var spørsmålet om det var gjort en tilstrekkelig vurdering av om det fantes relevante og realistiske alternativer til den foreslåtte lokaliseringen.

Sivilombudet uttalte at konsekvensutredningsforskriften krever at det gjøres en vurdering av om det finnes relevante og realistiske alternativer til plasseringen av den planlagte virksomheten, og at slike alternativer i så fall skal utredes nærmere. Ombudet kom til at det var begrunnet tvil om undersøkelsene av alternative lokaliteter var omfattende nok til å tilfredsstille kravene i konsekvensutredningsforskriften. Ombudet mente også at det ikke var gitt en tilstrekkelig begrunnelse for hvorfor Toftøya ble ansett som det eneste relevante og realistiske alternativet, og at undersøkelsene av øvrige alternativer ikke var godt nok dokumentert.

Sivilombudet understreket videre at utvelgelsen av hvilke alternativer som skal konsekvensutredes til en viss grad beror på skjønn, men at vurderingen må være forsvarlig. Hvor grundige vurderingene må være, avhenger av hvor omfattende og komplisert planen er, og hvor store konsekvenser den kan medføre. Ombudet slo også fast at det må gis en begrunnelse for valgene som er tatt, og dokumentasjon for alternativene som er forkastet.

Dette treffer kjernen i denne saken.

Planprogrammet og lokaliseringsvurderingen fremstiller Tofte som resultatet av en bred alternativvurdering. Etter vårt syn er realiteten en annen. Begrunnelsen for Tofte bygger i hovedsak på to forhold: at anlegget kan realiseres raskere der, og at Tofte

ligger nær Chemring Nobels eksisterende anlegg på Sætre. De øvrige hensynene – kompetanse, produksjonsdeling, infrastruktur og gjennomførbarhet – springer i stor grad ut av det samme premisset.

Da handler ikke alternativvurderingen lenger om hvor et slikt anlegg bør ligge ut fra natur, miljø, samfunnssikkerhet og lokalsamfunn. Den handler om hvor den nye fabrikken kan plasseres for å passe best mulig inn i Chemring Nobels eksisterende virksomhet på Sætre, med gjenbruk av ressurser, kompetanse og infrastruktur.

Sivilombudet peker også på at kriteriene som brukes for å velge ut alternativer, må være egnet til å skape et tilstrekkelig bredt kunnskapsgrunnlag om ulike lokaliseringer og måter å gjennomføre prosjektet på. I Toft-saken stilte ombudet spørsmål ved om utvelgelsen hadde vært for snever, og om man i realiteten bare hadde undersøkt om andre områder kunne muliggjøre akkurat det anlegget forslagsstilleren ønsket, i stedet for også å vurdere andre gjennomføringsmåter, annen teknologi eller annet omfang.

Også dette er direkte relevant her.

Når tidskritikalitet, nærhet til Sætre, intern kompetanseoverføring, produksjonsdeling og gjennomføringsrisiko blir styrende, snevres alternativvurderingen inn rundt tiltakshavers industrielle behov. Da undersøkes det ikke bredt hvilke lokaliseringer som samlet sett gir de beste samfunnsmessige resultatene. Det undersøkes hvor Chemring Nobels prosjektmodell kan gjennomføres raskest.

Planprogrammet forklarer hvorfor Tofte er praktisk for prosjektet. Det forklarer ikke godt nok hvorfor andre steder er uaktuelle. Konsekvensen er at alternativer som kan være mer skånsomme for natur, friluftsliv, vannmiljø, drikkevann og lokalsamfunn, blir valgt bort før de er konsekvensutredet.

Konsekvensutredningen risikerer dermed å bli brukt til å forbedre, avbøte og legitimere en lokalisering som allerede er valgt, i stedet for å gi beslutningstakerne og offentligheten et reelt grunnlag for å vurdere om Tofte er riktig sted.

Det mest alvorlige er at natur, drikkevann, friluftsliv, Oslofjorden, eksisterende bruk av Fuglemyr, Rødbysætra, lokalsamfunn og regionale ringvirkninger først skal utredes etter at staten har definert Tofte som eneste alternativ. Da blir disse hensynene redusert fra å være premisser for valg av lokalisering til å bli konsekvenser av en lokalisering som allerede er lagt til grunn.

Heller ikke planprogrammets omtale av nullalternativet reparerer denne svakheten.

Planprogrammet definerer nullalternativet som dagens situasjon og miljøtilstand. Det innebærer at dagens skog, vassdrag, LNF-områder, skytebane, friluftsliv, eksisterende virksomheter og lokalsamfunnsfunksjoner utgjør referansepunktet for konsekvensutredningen. Dette er viktig, men ikke tilstrekkelig.

Når planprogrammet samtidig legger til grunn at videre vurderinger av alternativer skal forholde seg til anbefalt lokalisering ved Tofte, reduseres nullalternativet til et rent sammenligningsgrunnlag for utforming av et tiltak på Tofte. Nullalternativet brukes ikke til å holde åpent det grunnleggende spørsmålet om tiltaket bør lokaliseres her i det hele tatt.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at dette svekker konsekvensutredningens funksjon. Når nullalternativet viser at dagens situasjon omfatter store sammenhengende LNF-områder, skog, vassdrag, friluftsliv, skytebane og eksisterende lokal bruk, må disse verdiene inngå som premisser i lokaliseringsvurderingen – ikke bare som tap som beskrives etter at Tofte er valgt.

Nullalternativet må derfor ikke bare beskrive dagens situasjon. Det må brukes aktivt til å synliggjøre hva samfunnet mister dersom Tofte velges, og som referansegrunnlag for å sammenligne Tofte med reelle alternative lokaliseringer.

Dette er ikke en reell alternativvurdering. Det er en vurdering av hvordan et allerede valgt alternativ kan gjennomføres.

Det er ikke slik konsekvensutredningssystemet er ment å fungere.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at planprogrammet ikke oppfyller realiteten i kravene til relevante og realistiske alternativer. Tofte kan ikke behandles som eneste utredningsalternativ før alternative lokaliseringer er vurdert, dokumentert og sammenlignet på en måte som er åpen, faglig, etterprøvbart og uavhengig av tiltakshavers foretrukne løsning.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener videre at planprogrammet gjør konsekvensutredningen til en etterbegrunnelse for Tofte, ikke et reelt beslutningsgrunnlag for valg av lokalisering. Planprogrammet må ikke fastsettes før alternative lokaliseringer inngår i konsekvensutredningen på en måte som gjør det mulig å sammenligne virkninger for miljø og samfunn før staten tar stilling til hvor anlegget eventuelt bør ligge.

5. Lokaliseringsvurderingen og teknisk rapport viser usikkerhet

Den opprinnelige lokaliseringsvurderingen viser at det ble analysert 356 tomter, og at de 10 høyest rangerte områdene ble vurdert videre. Den viser også at alle de 10 områdene er LNF-områder i offentlige planer, og at alle har miljøkvaliteter av vesentlig regional og nasjonal interesse.

I den samme vurderingen fremgår det at Tofte kan være egnet, men samtidig at andre tomtealternativer kan gi færre negative virkninger for landskap og miljø. Det er også uttrykkelig pekt på usikkerhet.

Når en vurdering selv peker på usikkerhet og mulige mindre miljøbelastende alternativer, er det uforsvarlig å bruke den som grunnlag for å utelukke videre utredning av alternativer.

Dette forsterkes av den tekniske rapporten fra AFRY og Norconsult. Rapporten er et sentralt grunnlag for vurderingen av om prosjektet lar seg gjennomføre på Hurum, men den inneholder en uvanlig kraftig ansvarsfraskrivelse. AFRY/Norconsult skriver blant annet at de ikke gir noen garanti for nøyaktigheten eller fullstendigheten i rapporten, og at mottakernes bruk av rapporten og estimatene skal være på mottakernes egen risiko.

Det er et oppsiktsvekkende premiss for et dokument som samtidig brukes til å underbygge en statlig planprosess for et av de største natur- og industriinngrepene i Asker kommunes nyere historie.

Ansvarsfraskrivelsen er ikke bare en juridisk formalitet. Den peker på et grunnleggende problem: Rapporten bygger delvis på informasjon som ikke er innenfor AFRY/Norconsults kontroll, estimerer kan endres, faktiske beløp kan avvike vesentlig, og rådgiverne fraskriver seg uttrykkelig ansvar for feil, mangler og ufullstendig informasjon.

Samtidig brukes rapporten og mulighetsstudien som del av grunnlaget for å argumentere for at Tofte er gjennomførbart, realistisk og det eneste alternativet som bør utredes videre.

Dette er ikke et betryggende beslutningsgrunnlag. Det er et varsel om at kunnskapsgrunnlaget fortsatt er foreløpig, usikkert og avhengig av videre detaljering.

Den tekniske rapporten understreker også at vurderingene fortsatt befinner seg på et tidlig stadium, og at det gjenstår betydelig arbeid før endelig beslutning kan fattes. Rapporten skriver videre at endelig plassering ikke er bestemt, men at den tekniske studien tar utgangspunkt i lokalisering på Hurum, og at rapporten må vurderes og oppdateres med stedsspesifikke vurderinger etter at endelig plassering er fastsatt.

Det innebærer at et foreløpig teknisk grunnlag, med tydelige forbehold og omfattende ansvarsfraskrivelse, brukes i en prosess der staten likevel foreslår å lukke lokaliseringsspørsmålet.

Det er en alvorlig svakhet.

Dersom staten mener at denne rapporten skal inngå i beslutningsgrunnlaget for å utelukke andre lokaliseringer, må staten også redegjøre for hvordan de store forbeholdene i rapporten er håndtert. Staten kan ikke både støtte seg på rapportens konklusjoner og samtidig se bort fra rapportens egne begrensninger.

Senere ble premissene for tomtesøket endret. Den oppdaterte lokaliseringsvurderingen avgrenser søket til arealer innenfor 45 minutters reisetid fra Sætre. Sammen med kriterier knyttet til kompetansebygging, produksjonsdeling og risiko avgrenser dette videre tomtesøk til Hurumhalvøya.

Dette er et avgjørende punkt. Overgangen fra en bredere analyse til en 45-minuttersavgrensning fremstår ikke som en nøytral faglig konsekvens av miljø- og samfunnshensyn, men som et premiss som låser prosessen geografisk nær Chemring Nobels eksisterende virksomhet på Sætre.

Dersom tidskritikalitet, nærhet til eksisterende anlegg, intern kompetanseoverføring og Chemring Nobels industrielle behov vektes så tungt at andre lokaliseringer faller ut, må dette underlegges en langt grundigere og mer uavhengig vurdering.

Det kan ikke aksepteres at kriteriene justeres slik at bare ett geografisk område står igjen, og at dette deretter presenteres som om alternativene er reelt vurdert.

6. Statens egen praksis viser behovet for en bred og uavhengig kvalitetssikret lokaliseringsprosess

Det finnes relevante sammenligninger i statens egen praksis; arbeidet med Politiets nasjonale beredskapssenter på Taraldrud og gjenoppbyggingen av nytt regjeringskvartal. Sakene er ikke identiske med foreliggende sak, men de viser hvordan staten tidligere har håndtert store, nasjonalt viktige beredskaps- og sikkerhetstiltak før lokalisering og konsept ble låst.

Poenget er ikke at disse prosessene var uten konflikt. Poenget er at staten i begge tilfeller aksepterte at tiltak av nasjonal betydning krevde omfattende, dokumenterte og etterprøvbare vurderinger før endelig valg ble lagt til grunn.

I arbeidet med Politiets nasjonale beredskapssenter ble det over tid vurdert et betydelig antall alternative tomter. Statsbygg vurderte i 2012 17 ulike lokaliteter, hvor 13 ble forkastet og 4 anbefalt utredet videre. Senere ble tomtespørsmålet vurdert på nytt i konseptvalgutredningen. Ifølge dokumentet om nedvalg til to tomter ble 50–60 totemuligheter vurdert før 16 tomter ble vurdert nærmere, og Grønmo og Taraldrud gikk videre.

Taraldrud-prosessen viser også at staten ikke nøyde seg med å konstatere at ett alternativ passet operative behov. Alternativer ble beskrevet med styrker, svakheter, konfliktpotensial, usikkerhet, gjennomføringsutfordringer og temaer som måtte avklares. Konseptvalgutredningen for Politiets nasjonale beredskapssenter ble også underlagt ekstern kvalitetssikring, gjennomført av Dovre Group og Transportøkonomisk institutt på oppdrag fra Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Det samme mønsteret ser vi i arbeidet med nytt regjeringskvartal. Regjeringskvartalet gjaldt statens eget anlegg etter terrorangrepet 22. juli. Likevel ble det først gjennomført en konseptvalgutredning. Planprogrammet for nytt regjeringskvartal viser at regjeringens beslutning om «konsept Øst» bygget blant annet på konseptvalgutredningen og ekstern kvalitetssikring av denne.

Den eksterne kvalitetssikringen av konseptvalgutredningen for regjeringskvartalet ble gjennomført av Dovre Group og Transportøkonomisk institutt, og hadde som formål å sikre den faglige kvaliteten i beslutningsgrunnlaget. Regjeringen viser også i vedtaket av statlig reguleringsplan for nytt regjeringskvartal til at den eksterne kvalitetssikringen ga tilslutning til konsept "Øst".

Dette er et viktig kontrollspørsmål i foreliggende sak: Hvorfor skal terskelen for alternativvurdering og uavhengig kvalitetssikring være lavere når staten nå bruker statlig plan for å legge til rette for et privat kommersielt produksjonsanlegg for militære eksplosiver?

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at både Taraldrud-saken og regjeringskvartalet viser at tidskritikalitet, beredskap og nasjonal sikkerhet ikke fritar staten fra å dokumentere alternativvurderingen grundig. Tvert imot viser sakene at store statlige sikkerhets- og beredskapstiltak krever en robust, transparent og kvalitetssikret prosess.

I Hurummarka-saken er det gjort en innledende lokaliseringsvurdering, men den er ikke tilstrekkelig til å låse konsekvensutredningen til Tofte. Lokaliseringsvurderingen er i stor grad utarbeidet innenfor rammene av en mulighetsstudie for Chemring Nobel, med Forsvarsdepartementet som støttespiller, og med premisser der tid, nærhet til Sætre, kompetanseoverføring og gjennomføringsrisiko tillegges avgjørende vekt.

Før planprogrammet eventuelt fastsettes, må det derfor gjennomføres en supplerende lokaliseringsvurdering som vurderer relevante og realistiske alternativer opp mot både miljøvirkninger og samfunnsvirkninger. Vurderingen må kvalitetssikres uavhengig, eller legges frem som en egen del av planprogramprosessen før videre planarbeid låses til Tofte.

En slik kvalitetssikring må blant annet vurdere om mulighetsrommet er forsvarlig avgrenset, om kriteriene er balanserte, om tids- og nærhetskriteriet til Sætre er tilstrekkelig begrunnet, og om andre relevante og realistiske lokaliseringer er forkastet på et etterprøvbart grunnlag.

7. Manglende redegjørelse for statens samarbeid med privat tiltakshaver, samarbeidsmodell og rettslige vurderinger

Denne saken reiser ikke bare spørsmål om lokalisering og naturinngrep. Den reiser også et grunnleggende spørsmål om hvordan staten samarbeider med en privat kommersiell aktør når staten samtidig bruker sin planmyndighet til å legge til rette for aktørens fremtidige virksomhet.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener ikke at planprogrammet nødvendigvis må inneholde en full EØS-rettslig utredning. Det avgjørende er at staten må gjøre de

sentrale premissene for planarbeidet åpne og etterprøvbare. Når staten har valgt å gå videre med én privat kommersiell aktør, gitt betydelig økonomisk støtte til videre prosjektutvikling, og samtidig lar denne aktørens eksisterende virksomhet på Sætre påvirke lokaliseringskriteriene, er dette ikke et perifert spørsmål. Det er et premiss som påvirker både tiltakshaverrollen, lokaliseringsvurderingen, tidsplanen, alternativsilingen og rammene for konsekvensutredningen.

Planprogrammet oppgir at Forsvarsbygg er forslagsstiller, at Chemring Nobel er tiltakshaver og skal levere nødvendig grunnlag for planforslaget i form av tekniske løsninger for utbygging og drift, at Norconsult skal gjennomføre konsekvensutredningen, og at KDD er planmyndighet. Samtidig fremgår det av den tekniske rapporten at AFRY og Norconsult har utarbeidet rapporten på oppdrag fra Chemring Nobel, som ledd i en mulighetsstudie støttet av Forsvarsdepartementet.

Dette innebærer en tett sammenveving mellom statens sikkerhetspolitiske mål, statens økonomiske virkemidler, statens planmyndighet og en privat aktørs kommersielle prosjektutvikling.

Forsvarsdepartementet har egne etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren. Retningslinjene skal bidra til at ansatte i forsvarssektoren opptrer etisk forsvarlig i kontakt med næringslivet, og til at gjeldende lover, regler og retningslinjer etterleves. Forsvarsdepartementet har også retningslinjer for anskaffelser i forsvarssektoren, som skal sikre forsvarlig forvaltning, ensartet praksis, høy etisk standard og integritet. I tillegg har departementet et internkontrollsystem for tilskuddsordninger, som skal sikre at ansvar, myndighet, dokumentasjon, kontroll og oppfølging er tydelig og etterprøvbar.

Planprogrammet redegjør likevel ikke for hvilke retningslinjer, vurderinger eller kontrollmekanismer som er lagt til grunn for statens samarbeid med Chemring Nobel AS i denne saken. Det redegjør heller ikke for om statens samarbeid med Chemring Nobel er vurdert som anskaffelse, tilskudd/statsstøtte, industripolitisk tiltak eller sikkerhetsbegrunnet unntak. Det redegjør heller ikke for om andre relevante aktører, produksjonsmodeller eller løsninger er vurdert.

Dette er problematisk, fordi valget av Chemring Nobel ikke bare er et industrielt eller kontraktsmessig premiss. Det påvirker selve planprosessen. Når lokaliseringsvurderingen legger vekt på nærhet til eksisterende anlegg på Sætre, kompetansebygging, produksjonsdeling, risiko og rask realisering, får valget av én bestemt privat aktør direkte betydning for hvilke lokaliseringer som anses relevante og realistiske.

Dersom prosjektet i praksis defineres ut fra Chemring Nobels eksisterende virksomhet, Chemring Nobels kompetansemøll og Chemring Nobels behov for rask realisering, blir alternativvurderingen snevret inn rundt én privat aktørs

prosjektmodell. Da må staten redegjøre for hvorfor dette er et nødvendig og forholdsmessig premiss for en statlig reguleringsplan.

Dette gjelder også de EØS-rettslige spørsmålene. Folkeaksjonen bestrider ikke at nasjonal sikkerhet, NATO-forpliktelser og forsyningssikkerhet kan gi staten et særskilt handlingsrom. Men dette handlingsrommet er ikke ubegrenset. Dersom staten mener at konkurranse, alternative aktører eller ordinære prosesser må fravikes av sikkerhetshensyn, må det fremgå hvilke vurderinger som er gjort. Det må også redegjøres for hvordan staten har vurdert forholdet mellom tilskudd, anskaffelser, statsstøtte, konkurransenøytralitet og eventuelle sikkerhetsunntak.

Planprogrammet opplyser samtidig at det per nå ikke er identifisert konkrete behov for å vurdere eller benytte unntaksregler fra nasjonal lovgivning eller internasjonale forpliktelser. Det gjør behovet for åpenhet enda tydeligere. Når staten selv ikke har identifisert konkrete unntaksbehov, må staten også redegjøre åpent for hvilke rettslige vurderinger som faktisk er gjort av samarbeidsmodellen, tilskuddene, tiltakshaverrollen, konkurranseforholdet og forholdet til EØS-retten.

Dersom staten på et senere tidspunkt mener at slike unntak likevel er nødvendige, må dette ikke skje som en generell henvisning til nasjonal sikkerhet. Det må begrunnes konkret, avgrenses tydelig og vurderes opp mot allmennhetens rett til miljøinformasjon, medvirkning og etterprøvbarehet.

Planprogrammet for nytt regjeringskvartal viser at det er fullt mulig å redegjøre for tidligere beslutninger og styrende premisser i et planprogram. Der ble det innledningsvis beskrevet at det var gjennomført konseptvalgutredning og ekstern kvalitetssikring, og at regjeringen på dette grunnlaget hadde besluttet konsept og lokalisering for det videre planarbeidet. Planprogrammet redegjorde også for bakgrunn, formål, tidligere prosess, vurderte konsepter og hvilke føringer regjeringens beslutning ga for det videre reguleringsarbeidet.

Dette er relevant her. Dersom staten mener at grunnleggende valg allerede er tatt – herunder valg av tiltakshaver, samarbeidsmodell, produksjonsmodell og geografisk nærhet til Sætre – må disse valgene beskrives, begrunnes og gjøres etterprøvbare i planprogrammet. Det er ikke tilstrekkelig at planprogrammet bare beskriver hva som skal utredes videre på Tofte, dersom sentrale premisser for hvorfor Tofte og Chemring Nobel er valgt, ligger utenfor den åpne planprosessen.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at planprogrammet må suppleres med en egen redegjørelse for hvordan Forsvarsdepartementet, Forsvarsbygg og KDD har vurdert:

- habilitet og rollefordeling
- statens næringslivskontakt med Chemring Nobel AS
- hvorfor Chemring Nobel AS er valgt som tiltakshaver

- om andre relevante aktører, herunder andre europeiske produsenter, er vurdert
- om samarbeidet er vurdert etter anskaffelsesregelverket
- om EØS-reglene om offentlig støtte er vurdert
- om eventuelle sikkerhetsunntak etter EØS-regelverket er vurdert
- forholdet mellom tilskudd, industripolitikk, anskaffelser og statlig plan
- hvorfor Chemring Nobels eksisterende virksomhet på Sætre skal være styrende for lokaliseringskriteriene
- hvordan staten sikrer likebehandling, etterprøvbarhet og konkurransenøytralitet
- hvordan uavhengigheten i konsekvensutredningen skal sikres når tiltakshaver også leverer sentralt teknisk grunnlag for planforslaget
- hvilke avtaler, instruksjoner og retningslinjer som regulerer samarbeidet mellom staten og Chemring Nobel AS

Dette handler ikke om å mistenkeliggjøre enkeltpersoner. Det handler om tillit til prosessen.

Når staten overtar kommunens rolle som planmyndighet, når det ikke er innsigelses- eller klageadgang til statlig arealplan, og når tiltakshaver er en privat kommersiell aktør, må kravene til åpenhet og etterprøvbarhet skjerpes. Det kan ikke være tilstrekkelig at staten viser til nasjonal sikkerhet og tidskritikalitet. Nettopp da må det dokumenteres hvordan staten sikrer at prosessen er ryddig, uavhengig og i tråd med egne retningslinjer.

Folkeaksjonen ber derfor om at planprogrammet ikke fastsettes før det er lagt frem en samlet redegjørelse for statens samarbeid med Chemring Nobel AS, herunder hvilke etiske, anskaffelsesrettslige, tilskuddsrettslige, EØS-rettslige og habilitetsmessige vurderinger som er gjort.

Uten en slik redegjørelse er grunnlaget for planprogrammet ufullstendig. Poenget er ikke at alle EØS-rettslige spørsmål må være endelig avklart før planprogrammet fastsettes. Poenget er at valget av privat tiltakshaver og samarbeidsmodell allerede påvirker selve planprosessen: hva som skal utredes, hvor det skal utredes, og hvilke alternativer som velges bort.

Når staten bruker statlig reguleringsplan for å legge til rette for et produksjonsanlegg for én privat kommersiell aktør, må offentligheten få vite hvilke beslutninger som allerede er tatt, hvilke vurderinger som ligger bak, og hvilke spørsmål som fortsatt er åpne. Det er en forutsetning for reell medvirkning, etterprøvbarhet og tillit til prosessen.

8. Statlig plan skjerper behovet for reell medvirkning

Plan- og bygningsloven bygger på at planlegging skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for berørte interesser og myndigheter, og at konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives før beslutning tas. Dette er ikke pynt rundt en beslutning. Det er en grunnleggende del av plansystemets legitimitet. I forarbeidene til plan- og bygningsloven fremheves det at planleggingen skal sikre at avveininger skjer i åpenhet og offentlighet, med mulighet for berørte til å påvirke utviklingen av sitt lokalsamfunn og nærmiljø.

Etter plan- og bygningsloven § 5-1 skal enhver som fremmer planforslag legge til rette for medvirkning. KDDs egen lovkommentar understreker at planmyndigheten gjennom hele planarbeidet skal sørge for åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i lokalsamfunnet, og at planmyndigheten skal tilstrebe størst mulig offentlighet og reell medvirkning i planprosessen. Lovkommentaren presiserer også at de formelle skrittene i planprosessen bare er minstekrav til saksbehandling og medvirkning.

Dette er særlig viktig i planer som krever planprogram og konsekvensutredning. Reguleringsplanveilederen slår fast at forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn, og at høring og offentlig ettersyn kommer i tillegg til kravet om medvirkning i tidlig fase. Formålet er at alle hensyn skal komme frem og bli vurdert før planen vedtas.

I denne saken er det avgjørende spørsmålet om høringen faktisk kan påvirke rammene for konsekvensutredningen. Dersom lokaliseringen allerede er låst til Tofte, og konsekvensutredningen bare skal vurdere hvordan anlegget kan etableres der, blir høringen ikke en reell medvirkningsprosess. Det blir en prosess for å kommentere konsekvensene av en beslutning som i realiteten allerede er tatt.

Dette skjer samtidig som staten bruker statlig arealplan. KDDs reguleringsplanveileder er tydelig på hva dette innebærer: De samme kravene til prosess og medvirkning gjelder for statlig plan som for en ordinær kommunal planprosess, men bestemmelsene om innsigelse og klage kommer ikke til anvendelse for statlig plan. Planprogrammet for Tofte slår også fast at KDD trer inn i kommunestyrets rolle som planmyndighet, at departementet skal fastsette planprogrammet, beslutte høring av reguleringsplan med konsekvensutredning og fatte planvedtak. Kommunen blir høringspart og bistår i arbeidet, og det er ikke innsigelses- og klageadgang til statlig arealplan.

Det mest dramatiske i denne saken er derfor ikke bare at staten overtar planmyndigheten. Det mest dramatiske er at staten overtar planmyndigheten samtidig som lokaliseringsspørsmålet i praksis er avklart før konsekvensutredningen er gjennomført.

Kommunestyret mister den ordinære rollen som besluttende planmyndighet. Kommunen kan ikke bruke vanlig planbehandling til å kreve en annen innretning av saken. Kommunen kan ikke vedta planen med endringer. Kommunen kan ikke avvise

planforslaget. Kommunen kan ikke fremme innsigelse slik regionale og statlige organer ellers kan i kommunale planprosesser. Og vedtaket kan ikke påklages.

Da blir planprogrammet og høringen helt avgjørende.

Planprogrammet inneholder også en viktig opplysning om forholdet til unntaksregler. Det fremgår at tiltaket er av stor betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser, og at det derfor er naturlig å vurdere om det kan bli nødvendig å benytte unntaksregler fra nasjonal lovgivning eller internasjonale forpliktelser for å ivareta disse interessene. Samtidig står det at det per nå ikke er identifisert konkrete behov for å vurdere eller benytte slike unntaksregler.

Dette er en viktig presisering. Så lenge staten ikke har identifisert et konkret behov for å bruke unntaksregler, må de ordinære kravene til åpenhet, miljøinformasjon, medvirkning og etterprøvbarhet gjelde fullt ut. Nasjonale sikkerhetsinteresser kan ikke brukes som en generell bakgrunnsbegrunnelse for redusert innsyn, svakere medvirkning eller en snevrere konsekvensutredning, når staten selv opplyser at konkrete unntaksbehov ikke er identifisert.

Dette er særlig viktig fordi saken gjelder omfattende naturinngrep og mulige virkninger for miljø, drikkevann, vassdrag, Oslofjorden, friluftsliv og lokalsamfunn. Miljøinformasjonsloven bygger på at allmennheten skal ha tilgang til miljøinformasjon og mulighet til å delta i beslutningsprosesser av betydning for miljøet. Retten til deltakelse gjelder ikke bare enkeltpersoner, men også miljøorganisasjoner, friluftsansjoner, lokale foreninger og andre berørte aktører.

Naturvernforbundet, friluftsansjoner, lokale lag og foreninger, berørte virksomheter og innbyggere må derfor gis et reelt grunnlag for å vurdere planprogrammet. Det forutsetter tilgang til relevant miljøinformasjon, oversikt over premissene for lokalisingsvalget, innsyn i hvilke alternativer som er vurdert og forkastet, og mulighet til å påvirke rammene for konsekvensutredningen før de avgjørende valgene er lukket.

Dersom staten senere mener at konkrete sikkerhetshensyn krever unntak fra ordinære regler om innsyn, medvirkning eller offentlighet, må dette begrunnes særskilt, presist og forholdsmessig. Unntak må ikke gjøres bredere enn nødvendig. Det må også skilles tydelig mellom informasjon som faktisk må skjermes av sikkerhetshensyn, og miljøinformasjon, lokalisingspremisser, alternativer og konsekvenser som offentligheten har et legitimt krav på å få innsyn i.

KDDs eget godkjenningbrev viser også at departementet legger vekt på dette. Departementet skriver at innspill fra berørte aktører vil være et viktig grunnlag i den videre planprosessen, at Forsvarsbygg må legge opp til god medvirkning og informasjon, og at Asker kommune må få anledning til å behandle planprogrammet i politiske organer.

Dette må få reelt innhold. Dersom innspill fra berørte aktører skal være et viktig grunnlag, må innspillene kunne påvirke mer enn detaljer, avbøtende tiltak og informasjonsopplegg. De må kunne påvirke selve utredningsprogrammet, herunder spørsmålet om alternative lokaliseringer skal konsekvensutredes.

Planprogrammet opplyser at det skal legges opp til høringsrunder, informasjonsarenaer, målrettede møter, åpne kontordager og medvirkningsaktiviteter for barn og unge. Det er positivt, men det løser ikke hovedproblemet. Informasjon og møter er ikke det samme som reell innflytelse dersom det viktigste premisset – at Tofte skal være eneste utredningsalternativ – allerede er låst.

Når konflikter skal avklares i planprosessen, må planprosessen være åpen nok til at konfliktene faktisk kan påvirke utfallet. Hvis Tofte allerede er definert som eneste relevante og realistiske alternativ, er den viktigste konflikten tatt ut av prosessen før medvirkningen får virke.

KDDs veiledning om statlig arealplan understreker dessuten at statlig plan er en unntaksordning fra hovedregelen om at kommunen er planmyndighet. Når staten bruker en slik unntaksordning, må staten tåle en strengere demokratisk og faglig kontroll. Det er ikke nok å si at medvirkning skal skje. Staten må vise at medvirkningen kan få betydning.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at planprogrammet ikke kan fastsettes før det er avklart hvordan medvirkningen skal være reell. I denne saken betyr reell medvirkning at berørte innbyggere, Asker kommune, nabokommuner, regionale myndigheter, fagmyndigheter, organisasjoner og berørte virksomheter må kunne påvirke rammene for konsekvensutredningen. Det må også bety at alternative lokaliseringer kan kreves utredet dersom høringsinnspillene viser at Tofte ikke er tilstrekkelig begrunnet som eneste alternativ.

Hvis høringen ikke kan endre det avgjørende premisset i saken, er det vanskelig å se at medvirkningen oppfyller sin demokratiske funksjon.

9. Omfanget av inngrepet kan ikke bagatelliseres som «en liten del» av planområdet

Planprogrammet fremhever at anleggets fotavtrykk og arealet som inngjerdes bare vil utgjøre en liten andel av området som omfattes av planavgrensningen. Dette kan gi et sterkt misvisende inntrykk av tiltakets faktiske omfang.

Planområdet er oppgitt til omtrent 15,3 km². Planavgrensningen tar høyde for vannforsyning, veiadkomst, sikring av produksjonsanlegget, overføringsledninger, infrastruktur i bakken, kaianlegg og utslippspunkt i sjø. Planprogrammet slår samtidig fast at planen vil tilrettelegge for ny industriaktivitet i en skala som ikke eksisterer i området i dag.

Det avgjørende spørsmålet er derfor ikke hvor stor andel av hele den vide planavgrensningen som bebygges eller inngjerdes. Det avgjørende spørsmålet er hvor store inngrepene blir i det området der anlegget faktisk skal ligge.

En liten andel av 15,3 km² kan fortsatt være et svært stort inngrep. Og enda viktigere: Inngrepet kan utgjøre en svært stor del av det området som faktisk er sårbart, brukt og berørt.

Planområdet er tegnet stort fordi det skal romme adkomst, vannforsyning, overføringsledninger, infrastruktur, kai, utslippspunkt, sikkerhetssoner og andre følgevirkninger. Da blir det misvisende å bruke hele planområdet som målestokk for å bagatellisere inngrepet i selve Oredalen, Avgrunnsdalen, Fuglemyr-området og tilgrensende natur.

Den tekniske rapporten viser at anlegget vil kunne strekke seg fra Lindums anlegg for avfallshåndtering i Oredalen til Mølleveien/Rødbyveien, og at Avgrunnsdalen inngår som del av anlegget. Antatt inngjerdet område er estimert til 4,4 km². Fotavtrykket av selve anlegget, inkludert veier, er i tidligfase estimert til omtrent en fjerdedel til en tredjedel av det totale inngjerdede areal.

Dette er ikke et lite punktinngrep. Dette er en ny industriell struktur gjennom et helt landskapsrom.

Det planlagte anlegget vil ikke bare bestå av fabrikkbygninger. Det vil omfatte produksjonsbygg, tankpark, ferdigvarelager, internveier, sikkerhetssoner, perimetersikring, krafttilførsel, vannforsyning, VA-løsninger, utslippsløsninger, rørgater, anleggsområder og øvrig infrastruktur. I tillegg kommer terrenginngrep, massehåndtering, skjæringer, fyllinger, mulig omlegging eller oppgradering av veier, anleggstrafikk og begrensninger på ferdsel.

Konsekvensene kan derfor ikke vurderes ut fra fabrikkbyggenes fotavtrykk alene. De må vurderes ut fra samlet arealbeslag, funksjonelt inngrep, sikkerhetssoner, tap av tilgjengelighet, fragmentering av natur, inngrep i vassdrag, påvirkning på myr og skog, og konsekvenser for friluftsliv, skytebane, drikkevann, lokalsamfunn og landskap.

Dette er særlig viktig fordi inngrepet treffer områder med konkret bruk og konkrete verdier. Fuglemyr, Avgrunnsdalen, Rødbysætra, Striglevann og skog- og myrområdene rundt er ikke perifere randsoner uten betydning. Det er nettopp disse områdene som vil kunne bære de tyngste konsekvensene av anlegget.

Når disse arealene bygges ned, sprenges ut, asfalteres, inngjerdes eller legges inn i sikkerhetssoner, er det liten trøst at store deler av den formelle planavgrensningen ikke bebygges. For naturen, friluftslivet og lokalsamfunnet er det ikke prosentandelen av planområdet som avgjør belastningen. Det er hvilke arealer som faktisk går tapt, hvilke sammenhenger som brytes, hvilke vannveier som påvirkes, og hvilke funksjoner som ikke kan videreføres.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at planprogrammet undervurderer omfanget av tiltaket når det viser til at fotavtrykket bare utgjør en liten del av planområdet. Et inngrep i denne skalaen vil kunne utgjøre en stor del av det mest sårbare og brukte området innenfor planavgrensningen. Det må konsekvensutredes som et samlet natur-, landskaps-, sikkerhets- og samfunnsinngrep – ikke som et begrenset bygningsmessig fotavtrykk.

10. Naturinngrepene er irreversible og vanskelig å forene med statlige, regionale og internasjonale naturforpliktelser

Planprogrammet forsøker flere steder å gi inntrykk av at inngrepene kan begrenses fordi selve fotavtrykket til anlegget bare vil utgjøre en mindre del av planområdet. Dette er en farlig forenkling.

Det planlegges ikke et lite bygg i skogen. Det planlegges et stort industrielt anlegg i et kupert skog-, myr- og dalområde, med produksjonsbygg, tankpark, ferdigvarelager, internveier, krafttilførsel, vann- og avløpsløsninger, rørgater, perimetersikring, sikkerhetssoner, masselagre og anleggsområder.

Dette er kjernen i saken: Skjæringer i fjell kan ikke reverseres. Asfalterte veier gjennom skogen kan ikke fjernes uten varige spor. Inngrep i myr og våtmark kan ødelegge karbonlagre, vannbalanse og økologiske funksjoner som er bygget opp over svært lang tid. Sprengning, fyllinger, massedeponering og etablering av bygninger vil ikke bare «påvirke» naturen. Det vil omforme den.

Planprogrammet beskriver også at anleggsfasen vil kreve vurderinger av midlertidige riggområder, anleggstransport, lager, kontor, mannskapsrigg og masselagre. Det åpnes for mobile knuseverk og sikteverk, massetransport, mellomlagring, sortering og mottak av masser. Dette viser at naturinngrepet ikke bare handler om de permanente byggene, men om en omfattende anleggsoperasjon med store fysiske konsekvenser.

Planprogrammet beskriver videre at planområdet hovedsakelig består av skog, med innslag av myr og ferskvannsføremøter, og at etablering av et stort produksjonsanlegg vil medføre omfattende terrenginngrep i form av skjæringer og fyllinger, samt bygg og infrastruktur som veier, kraftledninger og rørgater. Det står også at inngrep i åsdrag, daler, myr og skog kan føre til tap av landskapsformer og redusere områdets variasjon og særpreg, og at masseuttak, skjæringer og fyllinger kan endre terreng og vannveier.

Asker kommunes utkast til nye arealbestemmelser går i motsatt retning av det statlige planprogrammet legger opp til. Kommunen foreslår at tiltak i LNFR-områder ikke skal medføre nedbygging av dyrket eller dyrkbar mark, inngrep i verdifull skog eller redusere allmennhetens tilgang til utmark.

Dette er høyst relevant for Hurummarka. Et sprengstoffanlegg med produksjonsbygg, internveier, sikkerhetssoner, perimetersikring, krafttilførsel, vann- og avløpsanlegg, rørgater, fjellskjæringer, fyllinger, riggområder og masselagring vil etter sin art kunne innebære nettopp de konsekvensene kommuneplanutkastet søker å begrense: inngrep i skog, terrengendringer og redusert allmenn tilgang til utmark.

Kommunens utkast sier også at nye bygg skal tilpasses eksisterende terreng, topografi og landskap, og at høydeforskjeller skal tas opp i bebyggelsen for å unngå større fyllinger og skjæringer. Det står i skarp kontrast til et prosjekt der planprogrammet selv peker på omfattende terrenginngrep, skjæringer og fyllinger som en del av realiteten.

Den tekniske rapporten understreker selv at naturmangfoldet vil bli forringet av nytt anlegg, og at perimetersikringen vil legge begrensninger på bruken av arealet til friluftsliv. Rapporten peker også på at det er gjennomført befaringer, men ikke kartlegginger, og at det er behov for videre kartlegging. Når kunnskapsgrunnlaget fortsatt er ufullstendig, kan ikke staten samtidig behandle lokaliseringen som et avgjort premiss.

Miljønotatet viser at alle de foreslåtte lokasjonene har miljøkvaliteter av vesentlig regional og nasjonal interesse. Notatet viser også til naturmangfoldloven § 12, der det for å begrense skade på naturmangfoldet skal tas utgangspunkt i en lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultatene. Dette er ikke et argument for å låse Tofte. Det er et argument for å utrede alternativer reelt.

Da blir spørsmålet uunngåelig:

Hvordan kan staten samtidig forplikte seg til å redusere tapet av natur, unngå nedbygging av karbonrike arealer, restaurere natur og bevare mer areal – og samtidig bruke statlig plan til å presse frem et av de største naturinngrepene i Asker i nyere tid, uten reell alternativ lokalisering?

Folkeaksjonen for Hurummarka mener dette ikke kan løses gjennom avbøtende tiltak alene. Tiltakshierarkiet starter med å unngå skade. Før staten vurderer begrensning, istandsetting eller kompensasjon, må staten først dokumentere at skade på natur, myr, vannmiljø, friluftsområder og sammenhengende skog ikke kan unngås gjennom annen lokalisering.

Det har staten ikke gjort.

11. Naturen og friluftslivet er ikke detaljer – det er en del av kjernen

De aktuelle områdene er ikke verdiløse restarealer. De er del av et større sammenhengende skog-, myr-, vassdrags- og friluftsområde med dokumenterte naturverdier, etablerte bruksmønstre og viktige økologiske funksjoner.

Den opprinnelige lokaliseringsvurderingen viser at de 10 høyest rangerte tomtene alle er LNF-områder i offentlige planer, og at undersøkelsene viser at alle de foreslåtte tomtene har miljøkvaliteter av vesentlig regional og nasjonal interesse. Vurderingen er dessuten bare basert på et utvalg fagtemaer og kjent kunnskap, og det er derfor knyttet relativt stor usikkerhet til vurderingen.

Miljønotatet viser til forskrift om konsekvensutredninger § 19, som presiserer at konsekvensutredningen skal redegjøre for alternative lokaliseringer, inkludert en sammenligning av alternativenes virkninger for miljø og samfunn. Dette er et sentralt poeng. Når regelverket krever vurdering av alternative lokaliseringer og sammenligning av virkninger, kan ikke natur- og friluftsverdiene først vurderes etter at staten har bestemt at bare Tofte skal utredes videre.

For Tofte konkret vurderer miljønotatet området samlet til stor verdi for naturmangfold. Det beskrives at det finnes mange delområder med stor og svært stor verdi, spredt i landskapet og vanskelig å unngå. Det er også observert mange rødlistede fuglearter i området.

Verdiene som beskrives er ikke generelle eller teoretiske. Miljønotatet peker blant annet på Rødbyvannet, Ustadelva og Sageneelva som leveområde for elvemusling, på Sageneelva som viktig gytebekk for sjørørret, og på Røskestadvannet og Langvann som vann med god artsdiversitet av fisk og mulig leveområde for ål. Det beskrives også naturtypelokaliteter med gammel gran- og furuskog, hule eiker, rik jordvannsmyr, rikmyr, rik edellauvskog, barlind, fredet misteltein, rødlistede arter og spill-/parringsområde for storfugl.

Dette er naturverdier som ikke uten videre kan flyttes, erstattes eller kompenseres. Gammel skog, myr, hule eiker, vassdrag, funksjonsområder for arter og økologiske sammenhenger er resultat av lange naturprosesser. Når slike områder bygges ned, fragmenteres, dreneres, sprenges ut eller legges innenfor sikkerhetssoner, er tapet i praksis irreversibelt.

Også friluftslivsverdiene er betydelige. Miljønotatet vurderer området samlet til stor verdi for friluftsliv, fordi sentrale deler av området er registrert med viktige funksjoner, og nordøstlige deler har svært stor verdi. Planprogrammet viser også at friluftsliv er et eget utredningstema, sammen med naturmangfold, vannmiljø, landskap, kulturmiljø, naturressurser, støy, luftforurensning og klimagassutslipp.

Friluftsliv handler ikke bare om turstier på et kart. Det handler om hverdagsnatur, stillhet, jakt, fiske, padling, skyting, trening, bading, skogsturer, barns bruk av nærnatur, lokale møteplasser og tilgangen til sammenhengende utmark. Når et område gjerdes inn, legges under sikkerhetsrestriksjoner eller bygges ned med veier, tankpark, lager, produksjonsbygg og infrastruktur, mister lokalsamfunnet mer enn areal. Det mister bruk, tilhørighet og tilgjengelighet.

Naturmangfoldloven skjerper dette ytterligere. Lovens formål er at naturen med sitt biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og sine økologiske prosesser

skal tas vare på ved bærekraftig bruk og vern. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og miljønotatet viser selv til at disse prinsippene gjelder her.

Det betyr blant annet at beslutningen skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, at føre-var-prinsippet skal vektlegges når kunnskapen er usikker, og at påvirkningen på økosystemet skal vurderes ut fra den samlede belastningen området er eller vil bli utsatt for. Naturmangfoldloven § 12 er særlig viktig i denne saken. Dette innebærer at lokalisering ikke kan behandles som et premiss som allerede er avgjort. Lokalisering er selve kjernen i vurderingen etter naturmangfoldloven.

Den tekniske rapporten viser også at det finnes flere definerte verdiområder innenfor analyseområdet, blant annet gammel furuskog, hule eiker, kroksjøer/flomdammer/meanderende elveparti, rikmyr og intakt lavlandsmyr, viktig gytebekk for sjørørret og rik edellauvskog med barlind. Flere av disse er vurdert til stor eller svært stor verdi. Rapporten peker samtidig på tiltakshierarkiet, der det først og fremst skal unngås skadevirkninger for miljø og klima, før man eventuelt begrenser, istandsetter eller kompenserer.

Når prosjektets egne faglige grunnlag peker på store naturverdier, viktige friluftsverdier, usikkert kunnskapsgrunnlag, behov for alternativ lokalisering og behov for å unngå skade, kan ikke planprogrammet samtidig låse konsekvensutredningen til Tofte.

Dette er ikke avbøtbare bagateller. Dette er virkninger som berører selve grunnen til at konsekvensutredningsreglene og naturmangfoldloven finnes: Før samfunnet tar irreversible beslutninger, skal det finnes et best mulig grunnlag for å vurdere om tiltaket bør gjennomføres, hvor det eventuelt bør ligge, hvilke alternativer som gir minst skade, og hvordan natur- og samfunnsverdier faktisk kan ivaretas.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at natur- og friluftsverdiene må løftes fra å være utredningstemaer innenfor en allerede valgt lokalisering, til å bli styrende premisser for selve lokaliseringsvurderingen.

12. Drikkevann, vannforsyning og Striglevann må inngå i en reell lokaliseringsvurdering

Vannforsyning og vassdrag er ikke sekundære tekniske spørsmål. De er en del av selve lokaliseringsspørsmålet.

Striglevann ligger i randsonen til planområdet, rett øst for planavgrensningen, og er registrert som drikkevannskilde i planprogrammet. Planprogrammet viser også at planavgrensningen berører sikringssone for nedslagsfelt drikkevann H110 rundt Striglevannet og Barlindvannet.

Dette er alvorlig.

Striglevann er ikke bare et vann i nærheten av planområdet. Striglevann er drikkevannskilden for Tofte. Når drikkevannet til et helt lokalsamfunn ligger i randsonen til et planområde for militær sprengstoffproduksjon, og ikke langt unna der produksjonsanleggene skal ligge, kan ikke dette behandles som et vanlig VA-spørsmål. Det må behandles som et grunnleggende lokaliseringsspørsmål.

Den tekniske rapporten beskriver at området der anlegget etableres har lite eksisterende VA, at de nærmeste fullverdige VA-systemene ligger ved Tofte og Holmsbu/Stranda, og at trasé mot Tofte vurderes som mest aktuell på grunn av kortest avstand og gunstige terrengforhold. Rapporten viser også at vannforsyningen for drikkevann med kilder og ledningsnett er privateid av Tofte-Filtvet vannverk, og at kommunen har informert om at drikkevannskilden er begrenset med tanke på fremtidig utbygging ved Tofte.

Dette betyr at tiltaket både kan berøre eksisterende drikkevannsinteresser og samtidig skape nye behov for vann, avløp, overvannshåndtering, prosessvann, brannvann og utslippsløsninger.

Den tekniske rapporten beskriver videre at et eventuelt vannuttak sannsynligvis vil være konsesjonspliktig, at det må søkes NVE, og at søknaden må omfatte både uttak av vann og eventuelt påslipp av kjølevann tilbake til vassdraget. Rapporten omtaler også muligheten for å ta ut vann fra Langvann og slippe kjølevann tilbake til Sagenevassdraget. Dette viser at vannspørsmålene ikke er avgrenset til én teknisk løsning. De kan berøre flere vannforekomster, vassdrag, nedbørsfelt og resipienter.

Planprogrammet beskriver dessuten at planavgrensningen er utvidet nettopp for å kunne vurdere vannforsyning fra Rødbyvannet, Langvann og Røskestadvannet, med eksisterende damanlegg, mulige uttakspunkt og traseer for vannoverføring. Det betyr at vannforsyning ikke er et perifert tema. Det er en sentral del av prosjektets areal- og inngrepsbehov.

Asker kommunes utkast til nye arealbestemmelser understreker hvor alvorlig drikkevannsspørsmålet er. For sikringssone nedslagsfelt drikkevann H110 foreslås det et generelt forbud mot tiltak etter plan- og bygningsloven § 1-6, med snevre unntak. Tiltak på eksisterende lovlig etablerte bygninger og anlegg tillates bare dersom tiltaket ikke medfører ny eller økt fare for forurensning, økt belastning på avløpsløsning, vesentlig terrenginngrep, endret avrenning, endret bruk som kan være uheldig for drikkevannskilden eller økt risiko for skade på vannforsyningen.

Dette er direkte relevant for Striglevann. Når kommunen i sitt kommuneplanutkast legger opp til så strenge begrensninger i nedslagsfeltet for drikkevann, kan ikke staten samtidig behandle nærheten til Striglevann som et spørsmål som bare skal håndteres senere gjennom tekniske avbøtende tiltak.

Poenget er ikke bare om selve produksjonsbygget ligger innenfor eller utenfor en konkret sikringssone. Poenget er at produksjonsanlegg, anleggsveier, sprengning,

masseflytting, rørgater, overvannssystemer, riggområder, trafikk, kjemikaliehåndtering og endrede vannveier kan skape risiko for drikkevann, nedbørsfelt og vannforsyning. Kommunens egne foreslåtte bestemmelser viser at slike hensyn skal vurderes strengt og føre-var.

Når produksjonsanlegg, internveier, fyllinger, fjellskjæringer, anleggsområder, rørgater, overvannssystemer og annen infrastruktur plasseres i nærheten av en etablert drikkevannskilde, øker risikoen for uønskede hendelser, avrenning, partikkeltransport, kjemikaliepåvirkning og endrede vannveier. Dette gjelder ikke bare i driftsfasen, men også i anleggsfasen, der sprengning, masseflytting, midlertidige riggområder og anleggstrafikk kan påvirke overflatevann, grunnvann, bekkeløp og nedbørsfelt.

Dette må utredes før lokaliseringen låses.

Det er ikke tilstrekkelig at planprogrammet varsler at vannforsyning, vannmiljø, overvann og naturressurser skal utredes senere. Når Striglevann ligger så nært planområdet og er del av vannforsyningen til Tofte, må spørsmålet være om et slikt anlegg i det hele tatt bør lokaliseres i nærheten av denne drikkevannskilden.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at risiko for drikkevannskilden Striglevann, nedslagsfeltet, sikringssonene og Tofte-Filtvet vannverks vannforsyning må inngå i en reell sammenligning av alternative lokaliseringer. Det er ikke forsvarlig å behandle Tofte som eneste utredningsalternativ før dette er gjort.

Beredskap handler også om rent drikkevann.

13. Oslofjorden tåler ikke at nye utslipp behandles som en teknisk detalj

NIVA-rapporten viser at et nytt produksjonsanlegg vil kunne innebære økte utslipp til Oslofjorden. Selv om rapporten vurderer at et nytt utslipp isolert sett ikke vil påvirke Oslofjordens økologiske tilstand i betydelig grad på regional skala, understrekes det samtidig at Oslofjorden allerede er under sterkt press, at høye nitrogentilførsler er en hovedårsak til at miljøtilstanden ikke er god. De sier også at økte utslipp må kompenseres med større reduksjoner i andre sektorer for å nå regjeringens mål for Oslofjorden.

Dette må vurderes opp mot statens egen tiltaksplan for Oslofjorden.

Regjeringen la i 2021 frem *“Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv”*. Tiltaksplanen har som mål at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, at viktige naturverdier skal restaureres, at et aktivt friluftsliv skal fremmes og at naturmangfoldet i fjorden skal ivaretas.

Miljødirektoratet beskriver tre hovedproblemer i Oslofjorden: forurensning fra landbruk, avløp og industri, langvarig overfiske og bygging i strandnære områder. Forurensningen omfatter blant annet for stor tilførsel av nitrogen, fosfor og miljøgifter.

Nyere kunnskapsgrunnlag gjør dette enda mer alvorlig. Miljødirektoratet viser til modellering som tilsier at nitratkonsentrasjonene må reduseres betydelig dersom størstedelen av Oslofjorden skal oppnå god tilstand for nitrogenindikatorer. Samtidig peker Miljødirektoratet på at flere tiltak er i gang, men at tempoet må opp, blant annet gjennom nitrogenfjerning ved renseanlegg i Oslofjordens nedbørsfelt.

Dette betyr at staten nå arbeider for å redusere belastningen på Oslofjorden, ikke åpne for nye belastninger som må kompenseres andre steder. Dersom et nytt industrielt utslipp til Oslofjorden skal vurderes, må det derfor ikke bare vurderes isolert. Det må vurderes i lys av fjordens samlede belastning, vannforskriftens miljømål, behovet for netto reduksjon i nitrogen og statens egen ambisjon om å redde fjorden.

Vannforskriften skjerper dette ytterligere. Den bygger på at overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på minst god økologisk og kjemisk tilstand. Det er derfor ikke tilstrekkelig å konstatere at et nytt utslipp isolert sett kan fremstå begrenset på regional skala. Spørsmålet er om staten, i en fjord som allerede er under sterkt press, kan forsvare å legge til rette for nye utslipp uten at lokalisering, utslippspunkt, renseteknologi og alternativer er reelt sammenlignet før Tofte låses som eneste utredningsalternativ.

Dette setter saken på Tofte i et skarpt lys.

På den ene siden bruker staten betydelige ressurser på å redusere nitrogen og annen belastning på Oslofjorden. På den andre siden åpner staten for et nytt produksjonsanlegg som kan gi økte utslipp til den samme fjorden. Dersom slike utslipp skal kunne aksepteres, må staten i det minste dokumentere at lokalisering, teknologi, renseløsning, utslippspunkt og alternative løsninger er vurdert reelt og sammenlignet med andre muligheter.

Oslofjordplanen handler ikke bare om å reparere skade som allerede er skjedd. Den forutsetter at nye beslutninger ikke trekker i motsatt retning.

Stortingets budsjettforlik for 2026 understreker behovet for en samlet og koordinert innsats for å redde Oslofjorden. Forlikspartiene viser til behovet for en fornyet plan for Oslofjorden, med ambisiøse, etterlevbare og verifiserbare mål for reduksjon i nitrogenavrenningen, og foreslår både midler til restaurering av vannmiljø og økt tilskudd til planlegging av nitrogenfjerning. Dette gjør det desto mer problematisk at staten samtidig legger opp til et nytt industrielt tiltak med mulige økte utslipp til Oslofjorden, uten at lokalisering, utslippspunkt og alternative løsninger er reelt sammenlignet før Tofte låses som eneste utredningsalternativ.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at planprogrammet må redegjøre særskilt for hvordan et nytt utslipp fra sprengstoffproduksjon til Oslofjorden kan forsvares opp mot den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden, den varslede nye Oslofjordplanen, vannforskriftens miljømål, behovet for netto reduksjon i nitrogen og statens egne ambisjoner om å redusere samlet belastning fra avløp, landbruk, industri og annen arealbruk i Oslofjordens nedbørsfelt.

14. Fuglemyr, Rødbysætra og eksisterende bruk av området må tas på alvor

Planområdet berører ikke bare friluftsliv i generell forstand. Det berører konkrete anlegg, konkrete foreninger, konkrete barn og unge, og etablerte lokalsamfunnsfunksjoner som har vært bygd opp over lang tid.

Planprogrammet opplyser at planområdet omfatter kartlagte friluftsområder der Fuglemyr og Langvann, Røskestadvann og Rødvann er registrert som svært viktige. Områdene brukes blant annet til turgåing, skigåing, trening, jakt, fiske, bading, padling og rekreasjon. Planprogrammet beskriver også at området rundt Rødbysætra aktivitetssenter er et viktig aktivitetsområde for barn og unge, og at Fuglemyr og Avgrunnsdalen har lang historie som skytebane og fortsatt brukes aktivt av lokale jeger- og fiskerforeninger og sportsskytterklubber.

Fuglemyr er ikke et tilfeldig areal. Det er et etablert skytebaneanlegg som huser aktivitet for Hurum Sportsskytterklubb, Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening, Røyken og Åros Jeger- og Fiskerforening, og Svelvik og Drammen Jeger- og Fiskerforening. Miljønotatet viser at Fuglemyr skytebane er vurdert som et svært viktig rekreasjonsområde, og at anlegget brukes aktivt. Søndre Hurum Jeger- og fiskerforening driver også en leirduebane nær demningen sør for Røskestadvannet. I tillegg driver foreningen aktivt kultiveringsarbeid i Røskestadvann, Langvann og Rødvannet.

Dette betyr at konsekvensene ikke stopper ved kommunegrensen til Asker. Dersom Fuglemyr ikke lenger kan brukes, vil det også få ringvirkninger for organiserte jakt-, skyte- og friluftsmiljøer i Drammen/Svelvik-området. Tapet av Fuglemyr vil kunne svekke et etablert regionalt skyte- og opplæringsmiljø, med betydning for jakttraining, skyteopplæring, sikkerhetskultur, rekruttering, jegerprøve-/treningsmiljøer, leirdueskyting og frivillig foreningsaktivitet.

Dette må sies for hva det er: En etablering på Tofte kan i praksis innebære at et viktig lokalt og regionalt idretts-, jakt-, skyte- og foreningsmiljø mister sitt anlegg.

Det er ikke en liten tilpasning. Det er et direkte tap av samfunnsfunksjon.

Fuglemyr er også hjemmet til Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening og Hurum Sportsskytterklubb, som bruker klubbhuset og anlegget som en viktig del av sin aktivitet. Dersom anlegget blir utilgjengelig eller ikke kan brukes videre, rammes ikke

bare et fysisk område, men et etablert stort frivillig miljø, et sosialt samlingspunkt og en arena for opplæring, aktivitet og lokal tilhørighet.

Asker kommunes kommuneplanutkast bekrefter også at Avgrunnsdalen har en etablert arealbruk som skyteanlegg. Under bestemmelser til idrettsformål står det at Avgrunnsdalen kan tillates benyttet til skyteanlegg med tilknyttede aktiviteter, og at området skal være åpent for allmennheten når anlegget ikke er i aktiv bruk.

Dette er viktig. Kommunens eget arealplanutkast anerkjenner dermed at området ikke er en tom eller uavklart restflate. Det er et område med etablert idretts-, skyte- og friluftsbuk. Når det statlige planprogrammet legger opp til en lokalisering som kan gjøre videre bruk av Fuglemyr/Avgrunnsdalen umulig, står det i direkte konflikt med en eksisterende og foreslått kommunal arealbruk.

Den tekniske rapporten er tydelig på at Fuglemyr er i bruk i dag av Hurum Sportsskytterklubb og Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening. De to andre foreningene er ikke nevnt, og det viser tydelig at det ikke er gjort grundig forarbeid. Rapporten skriver videre at et nytt anlegg i planlagt område er i stor grad i konflikt med friluftslivet og aktiv bruk av Fuglemyra, hovedsakelig på grunn av risikokonturer og områdesikring som må antas å beslaglegge et stort areal. Rapporten anbefaler tidlig dialog med lokale aktører, spesielt Hurum Sportsskytterklubb, Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening og Rødbysætra aktivitetssenter.

Men dialog er ikke nok dersom utfallet i realiteten er at eksisterende aktivitet må opphøre.

Også Rødbysætra må behandles langt mer alvorlig enn det som fremgår av miljønotatet og planmaterialet. I miljønotatet omtales Rødbysætra som «kafé og aktivitetssenter» og som et viktig utfartsområde. Det er en for snever og etter vårt syn en svært misvisende beskrivelse av virksomhetens faktiske betydning.

Rødbysætra beskriver selv virksomheten som et forebyggende, aktivt og verdiskapende friluftssenter, der barn, unge og voksne kommer for å få opplevelser, oppleve naturen, mestre aktiviteter og utfordringer. De skriver også at virksomheten er et skole- og gruppeaktivitetstilbud, med alternative læringstiltak, avlastning i bolig og sommercamper.

Dette er ikke bare en kafé. Det er ikke bare et turmål. Det er et etablert tilbud for barn og unge, med sosial, pedagogisk, forebyggende og omsorgsmessig betydning.

På sine egne nettsider beskriver Rødbysætra en alternativ læringsarena med praktisk undervisning i små grupper, henting og levering av elever hjemme, individuelt tilpassede opplegg, tiltaksplaner i samarbeid med skole, foresatte og relevante instanser, og erfaring med elever med spesielle behov, atferdsrettede diagnoser og skolevegringsadferd.

Rødbysætra beskriver også døgnbasert avlastning i bolig og bolig med bemanning for barn og unge, med vekt på trygghet, forutsigbarhet, individuell tilrettelegging,

mestring og samarbeid med foresatte, spesialisthelsetjenesten og oppdragsgivere. I tillegg tilbyr de aktivitetsgrupper som alternativ til støttekontaktordningen, med sosial interaksjon, mestringsøvelser, friluftaktiviteter, trening i praktiske ferdigheter i naturen, motoriske ferdigheter og sosialt samspill.

Dette viser at Rødbysætra ikke kan reduseres til et ordinært friluftslivs- eller nærmiljøtema. Det handler om barn og unge, sårbare brukergrupper, alternative læringsløp, avlastning, sosial mestring, forebygging, friluftsliv, trygghet og kommunale velferdsfunksjoner.

Når miljønotatet beskriver Rødbysætra så snevert, reiser det spørsmål ved kvaliteten på kunnskapsgrunnlaget. Dersom en virksomhet med denne typen tilbud omtales som «kafé og aktivitetssenter», er det grunn til å spørre om konsekvensene for barn, unge, foresatte, skoler, kommunale tjenester og andre oppdragsgivere er tilstrekkelig forstått.

Den tekniske rapporten identifiserer Rødbysætra som et lokalt aktivitetssenter for barn og familier, og peker på at Rødbysætra etter foreslått plan kan bli liggende innenfor hensynssonen for forsamlingshus. Planprogrammet sier også at Rødbysætra ligger rett øst for fokusområdet, og at prosjektet vil innlede dialog om konsekvenser, tilpasninger og mulige løsninger for videre drift.

Men dialog er ikke nok dersom utgangspunktet bygger på en ufullstendig forståelse av hva Rødbysætra faktisk er.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at konsekvensene for Rødbysætra må utredes særskilt og på et langt mer presist grunnlag enn det som fremgår av miljønotatet. Utredningen må omfatte virksomhetens faktiske funksjon som alternativ læringsarena, avlastnings- og aktivitetstilbud for barn og unge, friluftssenter, sosial mestringsarena og lokalt velferdstilbud. Den må også vurdere konsekvenser for brukere, foresatte, skoler, kommunale tjenester, ansatte, sikkerhet, tilgjengelighet, støy, trafikk, anleggsfase, videre drift og muligheten for å opprettholde et trygt og egnet tilbud.

Dersom staten skal bruke Rødbysætra som del av kunnskapsgrunnlaget for planprosessen, må staten først beskrive virksomheten riktig.

Den tekniske rapporten identifiserer både Rødbysætra aktivitetssenter og skytterlagets forsamlingshus på Fuglemyr som lokaler som kan komme innenfor sikkerhetsavstanden for anlegg i Avgrunnsdalen og Haremyra/Elgmyr. Dette viser at konflikten ikke er hypotetisk. Den er identifisert i prosjektets eget tekniske grunnlag.

Dette er et grunnleggende problem ved planprogrammet: Det legger opp til å vurdere hvordan konsekvensene for Fuglemyr og Rødbysætra kan håndteres etter at Tofte er valgt som eneste utredningsalternativ. Det riktige spørsmålet må være om en lokalisering som truer et svært viktig skyte- og rekreasjonsområde, et etablert foreningsmiljø, et klubbhus, en leirduebane, regional jakt- og skyteaktivitet og et

aktivitets-/skoletilbud for barn og unge, i det hele tatt kan anses som riktig lokalisering.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at tapet av Fuglemyr skytebaneanlegg, konsekvensene for Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening, Røyken og Åros Jeger- og Fiskerforening, Hurum Sportsskytterklubb, Svelvik og Drammen Jeger- og Fiskerforening, samt mulig påvirkning på Rødbysætra aktivitetssenter, må inngå som sentrale forhold i en reell lokaliseringsvurdering. Dette kan ikke reduseres til et spørsmål om avbøtende tiltak eller senere dialog.

15. Beredskap er mer enn eksplosiver

Beredskap er ikke bare våpenproduksjon. Beredskap er også rent vann, fungerende økosystemer, robuste lokalsamfunn, matjord, natur, tillit til demokratiske prosesser og evnen til å ta kloke beslutninger under press.

Staten beskriver beredskap bredt. I Totalberedskapsmeldingen skriver regjeringen at Norge både må styrke militær evne og den sivile delen av totalforsvaret. Meldingen legger vekt på sivil motstandskraft, og beskriver sivil beredskap som sektorovergripende, med ansvar og ressurser på tvers av forvaltningsnivåer, næringsliv og frivillig sektor. Regjeringen fremhever også at næringslivet eier og drifter kritisk infrastruktur, og at frivilligheten spiller en sentral rolle i beredskapen i hele landet.

Dette er avgjørende i denne saken. Dersom beredskap forstås som totalberedskap, må også konsekvensene for lokalsamfunn, drikkevann, natur, frivillighet, skyte- og opplæringsmiljøer, veier, vannmiljø og kommunal beredskap inngå i vurderingen av lokalisering.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap peker i sine råd om egenberedskap på helt grunnleggende forhold: strøm, vann, mat, betalingsløsninger, kommunikasjon, varme og evnen til å klare seg gjennom kriser. DSB understreker at god egenberedskap gjør at myndighetene kan prioritere dem som trenger mest hjelp, og anbefaler at befolkningen er forberedt på å klare seg selv i én uke.

Da blir det for snevert å omtale beredskap som om det bare handler om produksjonskapasitet for eksplosiver. Beredskap handler også om trygg vannforsyning, robuste lokalsamfunn, fungerende infrastruktur, tilgjengelige naturområder, lokale møteplasser, frivillige organisasjoner, opplæringsarenaer og tillit til myndighetenes beslutningsprosesser.

Totalberedskapskommisjonen peker på at krig og alvorlige kriser kan ramme kritisk infrastruktur, presse helsetjenester og føre til at forsyninger av mat, vann og drivstoff må prioriteres til områder der det militære behovet er størst. Dette viser hvor viktig sivil robusthet er. I en krise er rent drikkevann, lokale ressurser, fungerende frivillighet

og befolkningens tillit ikke perifere verdier. De er en del av samfunnets motstandskraft.

DSB skriver også om beskyttelse av sivilbefolkningen at norske myndigheter må planlegge for at krig i Norge også vil ramme befolkningen, og at det må planlegges tiltak som gjør konsekvensene for befolkningen så små som mulig. Kommunene trekkes frem som aktører med sentrale oppgaver.

Dette må få betydning også her. Når staten vurderer et stort produksjonsanlegg for militære eksplosiver i nærheten av lokalsamfunn, friluftsområder, drikkevannskilder og etablerte sivile aktiviteter, må staten ikke bare spørre om tiltaket styrker én del av beredskapen. Staten må også spørre om lokaliseringen svekker andre deler av beredskapen.

Et inngrep som kan påvirke drikkevann, legge beslag på store natur- og friluftsområder, svekke etablerte frivillige miljøer, berøre skyte- og opplæringsarenaer, skape langvarige konflikter og redusere tilliten til planprosessen, kan ikke uten videre omtales som et rent beredskapstiltak. Det kan også ha beredskapsmessige kostnader.

Det er ikke en motsetning mellom forsvarsevne og hensynet til sivilsamfunnet. Tvert imot bygger totalberedskap på at samfunnet som helhet må fungere. Militær kapasitet, sivil motstandskraft, kommunal beredskap, frivillighet, kritisk infrastruktur, naturgrunnlag og befolkningens tillit må sees i sammenheng.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener derfor at beredskap og nasjonal sikkerhet ikke kan brukes som et argument for å lukke lokaliseringsspørsmålet. Dersom staten mener at etableringen er nødvendig av hensyn til nasjonal beredskap, skjerper det kravet til en forsvarlig prosess. Det må dokumenteres at valgt lokalisering ikke svekker andre viktige beredskapshensyn, herunder drikkevann, lokalsamfunn, frivillighet, natur, infrastruktur og sivil motstandskraft.

Beredskap er ikke bare å kunne produsere mer. Beredskap er også å ta vare på det samfunnet skal beskytte.

16. Våre krav

Folkeaksjonen for Hurummarka har som hovedstandpunkt at planprogrammet ikke må fastsettes i nåværende form, og at planprosessen må stanses og sendes tilbake for ny behandling.

Kravene nedenfor er derfor delt i to:

Først stilles krav til hva som må skje før planprogrammet eventuelt kan fastsettes. Dette er Folkeaksjonens primære krav.

Deretter stilles subsidiære minimumskrav dersom staten, på tross av innspillene i høringen, likevel velger å videreføre planarbeidet med Tofte som utgangspunkt. Disse kravene innebærer ikke at Folkeaksjonen aksepterer Tofte som lokalisering. De fremmes for å sikre at staten ikke kan gå videre uten å utrede og håndtere de alvorlige konsekvensene for natur, drikkevann, friluftsliv, frivillighet, eksisterende virksomheter og lokalsamfunn.

A. Krav før planprogrammet eventuelt kan fastsettes

1. Forslag til planprogram må ikke fastsettes i nåværende form.
2. Planprosessen må stanses og sendes tilbake for ny behandling.
3. Det må utarbeides et revidert planprogram der relevante og realistiske alternative lokaliseringer inngår i konsekvensutredningen, i tråd med KU-forskriften § 14 bokstav c og § 19.
4. Tofte må ikke legges fram som eneste utredningsalternativ. Konsekvensene av reelle alternative lokaliseringer må sammenlignes og vurderes helhetlig før staten tar stilling til hvor et eventuelt anlegg bør ligge.
5. Bruken av statlig plan må begrunnes særskilt og grundig. Det må redegjøres for hvorfor ordinær kommunal planbehandling, regional samordning eller en bredere lokaliseringsutredning ikke kan gi et forsvarlig resultat, når staten selv beskriver statlig arealplan som en unntaksordning.
6. Det må redegjøres særskilt for rollefordelingen mellom staten som initiativtaker, forslagsstiller, finansiell bidragsyter og planmyndighet, og Chemring Nobel AS som privat kommersiell tiltakshaver.
7. Staten må redegjøre for hvordan uavhengighet, habilitet, etterprøvbarhet og tillit skal sikres når tiltakshaver er en privat kommersiell aktør, samtidig som

staten både finansierer prosjektutvikling, fremmer planen og behandler planvedtaket.

8. Staten må legge frem en samlet redegjørelse for samarbeidet med Chemring Nobel AS, herunder hvilke etiske, anskaffelsesrettslige, tilskuddsrettslige, EØS-rettslige og habilitetsmessige vurderinger som er gjort.
9. Det må redegjøres for om andre relevante aktører, produksjonsmodeller, teknologiske løsninger eller europeiske produsenter er vurdert, og hvorfor et eksklusivt spor med Chemring Nobel AS eventuelt anses nødvendig og forholdsmessig.
10. Staten må redegjøre særskilt for hvordan den vurderer den omfattende ansvarsfraskrivelsen i den tekniske rapporten, og hvilken vekt rapporten kan tillegges når rådgiverne selv tar tydelige forbehold om nøyaktighet, fullstendighet, estimater og ansvar.
11. Det må legges frem en fullstendig tidslinje for når statlig plan først ble vurdert, hvem som tok initiativet, hvilke avklaringer som ble gjort med KDD, Forsvarsdepartementet, Forsvarsbygg, Asker kommune, Chemring Nobel og rådgiverne, og hvilken reell betydning kommunestyrets vedtak i desember 2025 hadde for valg av planform.
12. Lokaliseringsvurderingen må kvalitetssikres uavhengig før planprogrammet eventuelt fastsettes. Kvalitetssikringen må vurdere om mulighetsrommet er forsvarlig avgrenset, om kriteriene er balanserte, og om andre relevante og realistiske lokaliseringer er forkastet på et etterprøvbart grunnlag.
13. Den oppdaterte 45-minuttersavgrensningen fra Sætre må begrunnes særskilt, etterprøvbart og uavhengig. Det må dokumenteres hvorfor nærhet til Chemring Nobels eksisterende anlegg skal være styrende for et statlig tiltak av nasjonal betydning.
14. Kriteriene for lokalisering må gjennomgås på nytt, med tydeligere vekt på naturmangfold, vannmiljø, friluftsliv, eksisterende bruk, samfunnssikkerhet, drikkevannsinteresser, klimagassutslipp, samlet belastning og konsekvenser for lokalsamfunn.
15. Det må gjennomføres en reell sammenstilling av alternativenes virkninger for naturmangfold, friluftsliv, vannmiljø, landskap, kulturmiljø, klimagassutslipp, drikkevann, samfunnssikkerhet og lokalsamfunn før valg av lokalisering. Sammenstillingen må begrunnes i naturmangfoldlovens prinsipper om kunnskapsgrunnlag, føre-var, samlet belastning og miljøforsvarlig lokalisering, jf. naturmangfoldloven §§ 8–12.

16. Tiltakshierarkiet må legges til grunn allerede i lokaliseringsspørsmålet. Det er ikke tilstrekkelig å vurdere avbøtende eller kompensierende tiltak dersom skade på natur, myr, vannmiljø, friluftsliv og landskap kan unngås gjennom alternativ lokalisering.
17. Medvirkningen må gis reelt innhold. Berørte innbyggere, berørt kommune, nabokommuner, regionale myndigheter, fagmyndigheter, organisasjoner og berørte virksomheter må kunne påvirke rammene for konsekvensutredningen.
18. Planprogrammet må ikke fastsettes før staten har dokumentert hvordan høringsinnspillene kan påvirke utredningsprogrammet, lokaliseringsspørsmålet og den videre planprosessen.
19. Det må redegjøres særskilt for planprogrammets opplysning om at det per nå ikke er identifisert konkrete behov for å vurdere eller benytte unntaksregler fra nasjonal lovgivning eller internasjonale forpliktelser. Så lenge slike behov ikke er identifisert, må de ordinære kravene til åpenhet, miljøinformasjon, medvirkning og etterprøvbarehet legges fullt ut til grunn.
20. Dersom staten senere mener at konkrete sikkerhetshensyn krever unntak fra innsyn, offentlighet, medvirkning eller andre ordinære rettigheter, må dette begrunnes særskilt, presist og forholdsmessig. Det må skilles tydelig mellom informasjon som faktisk må skjermes av sikkerhetshensyn, og miljøinformasjon, lokaliseringspremisser, alternativer og konsekvenser som offentligheten har krav på å kunne vurdere.
21. Det må ikke gjennomføres videre prosjektering, avtaler, grunnnerv, infrastrukturtiltak eller andre disposisjoner som skaper irreversible premisser for Tofte før planprogrammet er revidert, alternative lokaliseringer er konsekvensutredet og høringsinnspillene er reelt behandlet.

B. Subsidiære minimumskrav dersom staten likevel viderefører planarbeidet med Tofte som utgangspunkt.

Dersom staten likevel velger å videreføre planarbeidet med Tofte som utgangspunkt, stiller Folkeaksjonen følgende minimumskrav. Kravene fremmes uten å fravike vårt hovedstandpunkt om at Tofte ikke må låses som eneste utredningsalternativ.

22. Nullalternativet må brukes som mer enn et sammenligningsgrunnlag for et anlegg på Tofte. Det må synliggjøre hva samfunnet mister dersom dagens natur, friluftsliv, skytebane, vassdrag, drikkevann og eksisterende bruk erstattes av et industrielt anlegg.

23. Det må gjennomføres et fullstendig natur- og arealregnskap for både permanent og midlertidig arealbruk, inkludert bygg, internveier, asfalterte flater, fjellskjæringer, fyllinger, masselagre, riggområder, rørgater, kraftlinjer, VA-anlegg, inngrep i myr og våtmark, tap av skog og tap av karbonrike arealer.
24. Det må redegjøres særskilt for forholdet mellom planområdets totale størrelse og det faktiske inngrepet i fokusområdet Oredalen–Avgrunnsdalen–Fuglemyr. Konsekvensutredningen må vise samlet fysisk og funksjonelt arealbeslag, inkludert bygg, inngjerding, sikkerhetssoner, veier, tankpark, ferdigvarelager, rørgater, VA-anlegg, krafttilførsel, masselagring, riggområder, terrenginngrep, tap av tilgjengelighet og fragmentering av natur- og friluftsområder.
25. Det må redegjøres særskilt for hvordan planprogrammet og valg av Tofte som eneste utredningsalternativ er forenlig med statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet, statlige planretningslinjer for klima og energi, regionale planer for areal, mobilitet og friluftsliv, og Norges oppfølging av naturavtalen.
26. Det må gjennomføres en særskilt og uavhengig risiko- og sårbarhetsvurdering for Striglevann. Herunder sikringssoner for drikkevann, nedslagsfelt, grunnvann, vannveier, overvann, anleggsfase og driftsfase. Vurderingen må også omfatte Tofte-Filtvet Vannverks eksisterende og fremtidige vannforsyning, og inngå i en reell sammenligning av alternative lokaliseringer før Tofte eventuelt kan velges som utredningsalternativ.
27. Det må gjennomføres en særskilt ROS- og storulykkevurdering som vurderer sikkerhetssoner, risikokonturer, anleggsfase, transport, lagring, trafikk, nærliggende virksomheter, friluftsliv, Rødbysætra, Fuglemyr, lokalsamfunn og kritisk infrastruktur.
28. Det må redegjøres særskilt for hvordan et nytt utslipp til Oslofjorden er forenlig med Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden, regjeringens krafttak for Oslofjorden, vannforskriftens miljømål og behovet for å redusere nitrogen, miljøgifter og samlet belastning fra industri, avløp og annen arealbruk i Oslofjordens nedbørsfelt.
29. Det må gjennomføres en særskilt konsekvensutredning av tiltakets virkninger for Fuglemyr skytebaneanlegg, Hurum Sportsskytterklubb, Søndre Hurum Jeger- og Fiskerforening, Røyken og Åros Jeger- og Fiskerforening, Svelvik og Drammen Jeger- og Fiskerforening, klubbhus, leirduebane, fiskevann og organisert skyte-, jakt- og friluftaktivitet. Utredningen må avklare om videre drift faktisk er mulig, hvilke lokale og regionale ringvirkninger et bortfall av anlegget vil få, og hvilke reelle alternativer som finnes dersom Fuglemyr går tapt.

30. Dersom Fuglemyr skytebaneanlegg ikke kan videreføres, må staten forplikte seg til å sikre et fullverdig erstatningsanlegg før eksisterende aktivitet opphører. Et slikt anlegg må være finansiert, lokalisert, reguleringsmessig avklart og operativt før Fuglemyr eventuelt avvikles. Midlertidige løsninger må sikre kontinuitet for klubbene, jeger- og fiskerforeningene, opplæring, stevner, trening, ungdomsaktivitet og frivillig arbeid.
31. Det må gjennomføres en særskilt vurdering av konsekvensene for Rødbysætra aktivitetssenter, basert på en korrekt beskrivelse av virksomheten. Vurderingen må omfatte Rødbysætras funksjon som alternativ læringsarena, avlastnings- og aktivitetstilbud for barn og unge, friluftssenter, sosial mestringsarena og lokalt velferdstilbud. Den må også vurdere konsekvenser for brukere, foresatte, skoler, kommunale tjenester, ansatte, sikkerhetssoner, tilgjengelighet, støy, trafikk, anleggsfase og videre drift.
32. Det må redegjøres særskilt for hvordan statlig reguleringsplan for sprengstoffanlegg i Hurummarka/Oredalen forholder seg til Asker kommunes pågående revisjon av kommuneplanens arealdel, herunder foreslåtte bestemmelser om LNFR-områder, drikkevannssoner, vassdragsmiljø, naturverdier, Avgrunnsdalen som skyteanlegg/idrettsformål og kommunens ordinære arealpolitiske prioriteringer.
33. Staten må dokumentere hvorfor hensynet til rask etablering av et privat kommersielt produksjonsanlegg skal settes foran kommunens pågående arbeid med å sikre natur, drikkevann, friluftsliv, LNFR-områder og etablert idretts- og skyteaktivitet i kommuneplanens arealdel.

17. Avslutning

Hurummarka er ikke en tom flate på et kart. Det er store naturverdier, vassdrag, myr, skog, friluftsliv, drikkevann, skytebaner, frivillighet, barn og unge, lokalsamfunn, historie og framtidige generasjoners nærmiljø. Det er et levende landskap med verdier som ikke kan flyttes, erstattes eller bygges opp igjen dersom de først går tapt.

Folkeaksjonen for Hurummarka mener at staten ikke kan behandle disse verdiene som etterfølgende konsekvenser av en allerede valgt lokalisering. De må være premisser for selve valget av lokalisering.

Når staten nå ber befolkningen om tillit, må staten også vise at den fortjener den. Det gjøres ikke ved å låse Tofte som eneste utredningsalternativ. Det gjøres ikke ved å redusere kommunen til høringspart, samtidig som staten selv er initiativtaker, forslagsstiller, finansiell bidragsyter og planmyndighet. Og det gjøres ikke ved å la én

privat aktørs eksisterende virksomhet og prosjektmodell bli styrende for hva som anses som relevant og realistisk.

Tillit bygges gjennom åpenhet. Tillit bygges gjennom reell medvirkning. Tillit bygges ved at kunnskapen kommer før konklusjonen, og ved at alternative lokaliseringer vurderes før natur, drikkevann, friluftsliv og lokalsamfunn settes i spill.

Beredskap er viktig. Nettopp derfor må prosessen være forsvarlig. Beredskap handler ikke bare om å kunne produsere mer. Beredskap handler også om rent drikkevann, robuste lokalsamfunn, fungerende natur, frivillighet, tillit og demokratisk legitimitet. Staten kan ikke styrke én del av beredskapen ved å svekke andre deler uten at dette er grundig utredet, dokumentert og sammenlignet med reelle alternativer.

Folkeaksjonen for Hurummarka ber derfor om at planprogrammet ikke fastsettes i nåværende form. Planprogrammet må sendes tilbake, planprosessen må stanses, og det må gjennomføres en reell, etterprøvbar og faglig uavhengig lokaliseringsvurdering før saken eventuelt går videre.